

Tussen de rommel die naar boven gehaald wordt, zitten grote hoeveelheden vislood.

1 procent

Minder dan 1 procent van de Noordzee is effectief beschermd natuurgebied. Dat wil zeggen dat er concrete maatregelen zijn genomen tegen onder meer visserij die de zeebodem omwoelt. Voor de Doggersbank, de Klaverbank, de Centrale Oestergronden en het Friese Front zitten er beschermingsplannen in de pijplijn. Hoewel dat volgens natuurorganisaties een vooruitgang is, wordt er volgens hen in de praktijk te weinig gedaan om de Noordzee daadwerkelijk tegen menselijke activiteiten te beschermen. Bovendien mag in een groot deel van die gebieden toch nog zogeheten bodembereoende visserij plaatsvinden, waarbij visnetten het leven op de zeebodem beschadigen. Vandaar dat natuurorganisaties zich hardmaken voor verdergaande maatregelen en het kabinet oproepen Borkumse Stenen tot beschermd zeegebied te verklaren.

>> bied met een diepte van zo'n 30 meter, even ten noorden van Schiermonnikoog. Het heeft zijn naam te danken aan de grote hoeveelheid stenen en grind uit de laatste ijstijd die er op de bodem ligt. Het Duitse deel van het gebied is beschermd, het Nederlandse deel van 600 vierkante kilometer (nog) niet. Dat zou wel moeten, vinden de deelnemende organisaties.

„De diversiteit in de Nederlandse Noordzee is de afgelopen decennia met wel 60 procent achteruitgegaan”, vertelt oceanodeskundige Ingvild Harkes (48), die namens het Wereld Natuur Fonds mee duikt. „De zee wordt zo intensief gebruikt, dat de bodem en het ecosysteem serieus zijn aangetast. Door een netwerk van beschermde gebieden in de Noordzee te creëren, willen we het onderwaterleven de kans geven zich te herstellen. De Borkumse Stenen moet daarin een belangrijke schakel gaan vormen.”

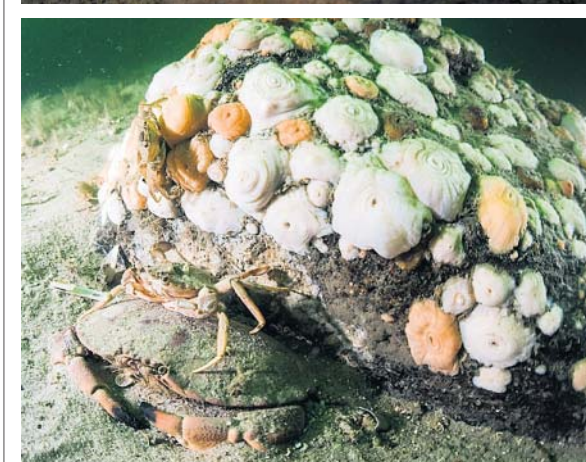
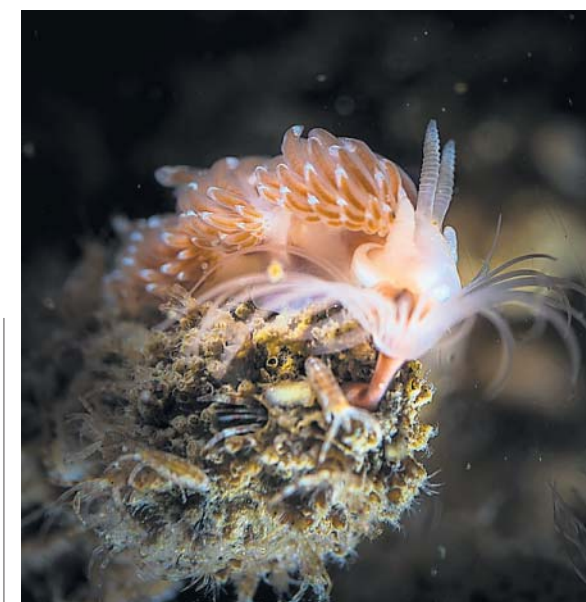
Honderd jaar geleden waren er nog tal van natuurlijke riffen in de Noordzee, bijvoorbeeld in de vorm van mossel- en oesterbanken. Daarvan is nog slechts een fractie over. Omdat ze belangrijke kraamkamers van onderwaterleven vormen, is het des te belangrijker om resterende riffen en andere

“BIJ WRAKKEN HEBBEN WE RUIM 350 DIERSOORTEN GETELD

harde ondergronden - zoals de Borkumse Stenen - in stand te houden, aldus Harkes. „Bij wrakken die tijdens de Expeditie Noordzee zijn onderzocht, hebben we ruim 350 diersoorten geteld. De banken vormen ware eilandjes van leven in een verder verarmde Noordzee.”

GROENE SOEP

Dat is voer voor de mariene biologen aan boord. Eén van hen is de 26-jarige Karin van der Reijden, die aan de Rijksuniversiteit Groningen promotie-onderzoek doet. In haar nog druipende duikpak vertelt ze over hoe bijzonder het is om in de Noordzee te duiken. „Als je afdaalt, zie je zo goed als niets, alleen een groene soep om je heen. Maar zodra je de bodem raakt, gaat er ineens een wereld voor je open. Dat is een totaal andere ervaring dan als je bijvoorbeeld in Zeeland vanaf een dijk duikt en je vanaf het begin de bodem in beeld hebt.”

Van boven naar beneden: Onderwaterbiologen monitoren het wrak Ebenhaëzer; de brede ringsprietstek; dode mansduim op een wrak; het harnasmantje; een zwemmende krab op een noordzeekrab.

Tiende expeditie

De tiende editie van Expeditie Noordzee vond plaats van 9 t/m 18 september. Er voeren 29 vrijwilligers mee, onder wie 27 duikers. In totaal voerden zij 19 duiken uit op 16 verschillende locaties. Tijdens de expeditie zijn 2300 kilo visnetten en een paar honderd kilo vislood opgeruimd.

Samen met twee andere wetenschappers doet Van der Reijden - sinds haar 15de fervent duiker - onderzoek naar het leven in de Noordzee. „Op allerlei plekken is daar al veel informatie over beschikbaar”, zegt ze, „maar die is erg versnipperd. We kijken hoe we de gegevens beter aan elkaar kunnen koppelen. Door gebruik te maken van een akoestische scanner, onderwatervideo en bodemmonsters willen we het inzicht vergroten over wat er waar op de Noordzeebodem leeft. Die kennis kan vervolgens voor allerlei doeleinden worden gebruikt. Om gebieden aan te wijzen die bescherming behoeven, maar bijvoorbeeld ook voor het bepalen van waar je het beste een nieuw windpark op zee kunt bouwen.”

Het promotieonderzoek van Van der Reijden speelt zich overwegend boven water af. Vandaar dat ze de kans om mee te gaan met de Noordzee-expeditie met beide handen aangreep. „Normaliter zit ik vooral achter een beeldscherm. Nu had ik de gelegenheid om met eigen ogen te zien hoe prachtig de zeebodem is, en wat een bijzondere dieren en planten er leven. Ik heb bijvoorbeeld twee keer gedoken op een rif, gevormd door schelpkokerwormen. Het was net alsof ik over een onderzees bos zwom. Zo mooi! Het maakt mijn onderzoek heel tastbaar. Ik weet nu des te beter waar ik het allemaal voor doe.”

Een andere duik die veel indruk op haar maakte, was op het Duitse scheepswrak Ebenhaëzer. Dat voormalige visserschip is nog grotendeels in tact, en staat recht op de zeebodem. „Het voelde alsof de tijd er was stilgezet. Ik heb ook meegewerkt aan het schoonmaken van dat wrak, door lood te verzamelen. Want onderwater helpen we elkaar allemaal.”

Ze kan niet wachten om terug te gaan - voor de expeditie van volgend jaar heeft Van der Reijden zich alvast ingetekend. Net als de meeste andere deelnemers trouwens. Want er is in de Noordzee nog genoeg opruimwerk en onderzoek te verrichten.